

и сръбски княгини сж причесвали коситѣ на султанитѣ: при Мурадъ I Тамара, Шишмановата сестра, при Баязидъ I сръбската Оливера, при Мурадъ II Мара отъ рода на Бранковичи. Отъ султанската канцелария сж излизали още много славянски (сръбски) грамоти. Турскитѣ привилегии на дубровничанитѣ презъ XV и XVI в. в. и кореспонденцията на бегове и паши съ дубровнишката република — всички сж писани на този езикъ. Не бива да се забравя, че императоръ Сигизмундъ давалъ на влашкитѣ земи пакъ славянски грамоти, че Матей Корвинъ си е служилъ съ тоя езикъ и че Иванъ Заполъя е водилъ кореспонденцията си съ турчина Мехмедъ бегъ пакъ на сръбски²⁶. Съ италиянцитѣ, обаче, и особено съ венециянцитѣ турцитѣ се сношавали на гръцки езикъ и договоритѣ съ тѣхъ сж писали на този езикъ.

За тогавашното състояние на България, въ която при Мохамедъ II царувало небивало дотогава спокойствие, намираме нѣкои сведения въ едно отъ съчиненията на Владиславъ Граматикъ, въ което той описва, какъ били пренесени мощитѣ на св. Иванъ Рилски отъ Търново въ Рилския манастиръ въ 1469 г. По стила си и по богатото си съдържание това просто съчинение далечъ надминава риторическитѣ многоглаголствувания отъ предишнитѣ времена²⁷.

Почитаниятъ отъ старо време Рилски манастиръ, разрушенъ отъ турцитѣ при завоюването и то така, че останали само църквата и Хрельовата кула (стр. 234), отъ много години стоялъ напуснатъ, изоставенъ, докато трима братя отъ болярски родъ, Иоасафъ, Давидъ и Теофанъ, синове на епископъ Якова Крупнишки (Крупникъ — между Мелникъ и Джумая), напуснали селото си около Велбждъ, въ което тѣ живѣли като духовници, и се отстранили въ Рилската пустиня. Тукъ тѣ съ помощта на други благочестиви хора възстановили западналия манастиръ. Докато тѣ още строили, единъ протопопъ отъ Пловдивъ неочаквано ги зарадвалъ съ известието, че веднажъ, като минавалъ съ митрополита си презъ Търново, съ собственитѣ си очи видѣлъ въ търновската архиепископска църква мощитѣ на св. Иванъ Рилски; още отъ времето на страшнитѣ завоевателни войни тѣ били съвсемъ забравени. Нарочно изпратениятъ въ Търново монахъ потвърдилъ това съобщение. Незабавно изпратили пратеници при царица Мария, дъщеря на Георги Бранковича и вдовица на Мурада II. Тогава тя живѣла съ сестра си Кантакузина въ селото Ежево, само нѣколко километра южно отъ Сересъ, и се ползувала съ чисто синовна почитъ отъ страна на султанъ Мохамедъ II. Благодарение на това си влияние, тя станала най-силната застъпница на християнитѣ²⁸. Тя изходатайствувала отъ султана заповѣдъ до търновския кадия, съ която да се позволи на монаситѣ да пренесатъ светитѣ мощи въ Рилския манастиръ. Щомъ депутацията на рилскитѣ монаси дошла въ Търново, кадията веднага имъ далъ ковчега. Гражданитѣ, обаче, се възпротивили и въ продължение на три деня не се съгласявали да се изнесатъ отъ града мощитѣ на светията, докато не се намѣсилъ кадията. Въ сѣщия день монаситѣ преминали придошлата рѣка Росица. При Никополъ излѣзълъ да ги посрещне единъ велможа съ всички тамошни боляри, вѣвелъ ги въ „палатитѣ“ си и поставилъ ковчега въ своя параклисъ. Следъ литургията около него се събрали почти всички граждани съ женитѣ си и съ децата си на голѣма гощавка; разговаряли и пѣли божествени пѣсни. Споменатиятъ велможа безъ шапка на глава, заедно съ слугитѣ си самъ угощавалъ гоститѣ си и едва въ четири часа презъ нощта се съгласили да седне между тѣхъ. На следното утро надарилъ монаситѣ и ги придружилъ съ боляритѣ до р. Осъмъ. Следъ не много дни тѣ пристигнали въ София и турнали ковчега съ мощитѣ въ тамошната църква Св. Георги, въ която презъ време на тур-